

اهتمام دکتر اردستانی به تبیین روایت‌های صحیح دفاع مقدس از منظر امام (ره) و مقام معظم رهبری

یحیی نیازی

مقدمه

رفتار آنان می‌تواند مبین چگونگی هدایت و رهبری ملتی بزرگ در مقابله با هجمه‌ای سنگین در آغازین سال‌های حیات انقلاب اسلامی باشد. بی‌تردید، این امر نیازمند اقدامات پژوهشی مناسب بوده و خواهد بود. از آنجاکه در همه جوامع، رهبران سیاسی به‌عنوان هدایت‌گر اصلی و سیاست‌گذاران جامعه در بحران‌ها بیشتر شناخته می‌شوند، نقش امام امت و مقام معظم رهبری در گذر از از مهم‌ترین بحران انقلاب اسلامی یعنی دفاع مقدس، نیازمند بررسی و پژوهش‌های

جنگ هشت‌ساله عراق علیه ایران، یکی از مقاطع مهم تاریخ انقلاب اسلامی است که در سال‌های اخیر، پژوهشگران رشته‌های مختلف درباره آن تحقیق کرده‌اند. این رویداد مهم تاریخی موضوعات و عناصر بی‌شماری دارد که همچنان از ظرفیت پژوهش و مطالعه برخوردارند و برای جامعه پژوهشی کشور به‌عنوان یکی از بارزترین عناصر تأثیرگذار در دفاع مقدس، موضوعی قابل توجه است که تبیین دیدگاه و

خون شهیدان و نام آنها بر هر کوی و برزن از پایتخت تا روستاهای دوردست، نشانهٔ هزینه ملی برای این دستاورد است. اگر به گفته امام خمینی^(ع) ۲۲ بهمن و انقلاب اسلامی موجب شکل‌گیری تاریخ جدید ایران شده است، دفاع مقدس هزینه تاریخ جدید ایران و تثبیت و نهادینه کردن آن است. با دفاع مقدس، ایران و اسلام، خود را بازتولید کرده‌اند. دفاع مقدس توانست با الگوی عینی و نه ذهنی و زبانی، عاشورا را عصری کند و ایران نیز پس از قرن‌ها به بن‌مایه جدیدی دست یافت که پس از ورود اسلام به ایران فاقد آن بوده و از این پس توانست با چهرهٔ جدید، خود را به نسل‌های آتی و جهان عرضه کند. پرداختن به دفاع مقدس سبب شد که ایران و مسلمان ایرانی دیگر به ارتجاع برنگردند و با اتکا به توانایی‌های جدید، استقلال و توسعه را با حفظ هویت ملی و دینی بومی کنند و به جهان اسلام نیز مدد رسانند». (اردستانی، ۱۳۹۲: ۱۰-۵)

شجاعت و فداکاری رزمندگان

مرحوم اردستانی روحیه شجاعت و فداکاری را در وجود رزمندگان و فرماندهان جوان جنگ، به نقش بی‌بدیل امام امت در کاشتن بذر شهامت، صلابت و شجاعت در دل‌های مردم ایران مخصوصاً جوانان دهه اول انقلاب، نسبت می‌دهد و شکست‌های دشمن در صحنه نبرد را به دلیل اطاعت کامل این فرماندهان جوان و رزمندگان از دستورات امام خمینی^(ع) می‌داند و معتقد است ترجمان عملی و تفسیر واقعی آیات الهی در میدان‌های نبرد ایران با رژیم بعثی صدام واقع شده است. کما اینکه قرآن کریم درباره اطاعت محض از رسول خدا^(ص) می‌فرماید:

قابل اتکا است. حسین اردستانی رئیس فقید مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، در طول حدود ۴ دهه حیات مطالعاتی و پژوهشی خود و یک دهه مدیریت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، همواره تلاش کرد با مطالعهٔ شخصیت، ویژگی‌ها، رفتارها و منویات دو چهره اصلی و تأثیرگذار انقلاب، امام امت و مقام معظم رهبری، نقش آنان را در جنگ به‌نحوی شایسته‌تر و جامع‌و مانع‌تر ترسیم کند. لذا علاوه بر لحاظ کردن منویات آنان در مباحث ساختاری مرکز، در همه پروژه‌های پژوهشی نیز دیدگاه‌ها و منویات حضرت امام خمینی^(ع) و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به وضوح دیده می‌شود. در این نوشتار تلاش شده است مختصری از اهتمام عملی مرحوم دکتر اردستانی در حوزه تدوین و تبیین منویات امام امت و رهبر فرزانه انقلاب در بُعد روایت صحیح از دفاع مقدس با استفاده از سخنان، تصمیمات و اسناد و منابع موجود، احصاء و آورده شود.

اعتقاد راسخ

مرحوم دکتر اردستانی در قول و فعل همواره دفاع مقدس را پشتوانه اصلی هویت و فرهنگ انقلاب اسلامی معرفی می‌کرد و این پشتوانه عظیم و هویت‌بخش انقلاب را ناشی از مدیریت و رهبری هوشمندانه امام خمینی^(ع) می‌دانست. او با اعتقادی راسخ، بقا و دوام انقلاب را منوط به حفظ و تداوم آرمان‌ها و ارزش‌های برآمده از دفاع مقدس و مکتب حیات‌بخش اسلام می‌خواند. وی در این باره می‌نویسد: «دفاع مقدس پشتوانه جدید و غنی فرهنگ و هویت ملی ایرانیان است که ارزان آن را به دست نیاورده‌اند و

دکتر حسین اردستانی، مسئول فقیه مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و استاد دانشگاه‌های شهید بهشتی و امام حسین^(ع)، تهران، ۱۳۹۴.

سیاسی جدید را تثبیت کرده، قدرت ملی ایرانیان را به رخ دولت‌های مستبد منطقه‌ای و نظام سلطه جهانی کشیدند... عزیز جعفری در کنار فرماندهانی همچون رضایی، صفوی، رشید و... که همگی در دستگاه اندیشه و مکتب فکری سپاه پاسداران و در فضای فکری و رفتاری برآمده از انقلاب به قرائت امام خمینی، رشد کرده بودند، سبک جدید فرماندهی را بنیان گذاشتند». (اردستانی، ۱۳۹۲: ۱۸)

دکتر اردستانی در قامت یک استاد دانشگاه در رشته علوم سیاسی و با نگاهی به آینده، ترسیم و تبیین وقایع جنگ از منظر امام خمینی^(ع) را یک موضوع اساسی می‌دانست و همواره تلاش می‌کرد با استفاده از سخنان تاریخی بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، نقطه اوج هدایت و رهبری جامعه در بحرانی‌ترین شرایط کشور به خوبی تدوین شود. وی در این باره می‌نویسد:

«حضرت امام جنگ را مهم‌ترین موضوع کشور

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا». (قرآن کریم، سوره نساء، آیه ۵۹)

دکتر اردستانی با تاسی به آموزه‌های دینی و قرآنی و تأثیر امام امت در ظهور و بروز این آموزه‌ها در میان رزمندگان و فرماندهان جنگ، ویژگی اطاعت‌پذیری رزمندگان از امام را این‌گونه ترسیم می‌کند:

«این فرماندهان، فرزندان ملت را به نام رزمندگان بسیجی در سازمان رزم متفاوت از الگوی کلاسیک، با بُن‌مایه اعتقاد دینی، تبعیت مطلق از رهبری امام خمینی^(ع) و شهادت‌طلبی، فرماندهی کردند و شکست‌های سنگین را یکی پس از دیگری در عملیات‌های ثامن‌الائمه^(ع)، طریق‌القدس، فتح‌المبین و بیت‌المقدس بر دشمن وارد آوردند و قدرت

مرکز، خود نیز در تدوین مقالات، در تدریس و در نوشتارها و سخنرانی‌های مختلف، از این دیدگاه‌ها بهره می‌برد. ایشان درباره حفظ پیروزی‌ها و حفظ وحدت از دیدگاه امام^(ع) می‌نویسد:

«[از] دیدگاه امام^(ع)، مهم‌ترین نکته برای حفظ پیروزی به دست آمده علاوه بر سیاست‌گذاری‌های نظام سیاسی در دفاع از طبقه محروم و حفظ آنها به منزله انقلاب و نیز وحدت داخلی، توجه مردم به جبهه و حمایت از آن است. ... حضرت امام خمینی^(ع) پیروزی بر دشمنان اسلام و ایران و ارتقای ملت به سعادت حکومت دینی و رهایی از فساد فرهنگ غربی - که ارمغان حکومت وابسته شاهنشاهی بود - و تضمین بقای جمهوری اسلامی را مرهون فداکاری و از جان گذشتگی مجاهدان راه خدا می‌داند که در این راه به فیض شهادت رسیدند. ... در مورد اخلاص عمل رزمندگان، امام بارها به رزمندگان و فرماندهان توصیه کردند که اگر می‌خواهید نتیجه کارتان تا ابد باقی بماند، فقط برای خدا کار کنید. این موضوع از نظر امام بسیار مهم و حیاتی بود» (اردستانی، ۱۳۹۰: ۴۸-۴۷)

تکریم مقام والای شهیدان

مرحوم دکتر اردستانی تکریم شهیدان و خانواده آنان را یک امر واجب برای خود می‌دانست و همواره بر سرکشی و حل مشکلات خانواده معظم شهدا به ویژه شهیدان گران‌قدر راوی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، تأکید فراوان می‌کرد. ایشان در عمل نیز به شدت به امر رسیدگی به خانواده شهیدان و پاسداشت مقام ولای شهدا اهتمام داشت. ارتباط مداوم و مستمر با خانواده شهدای راوی از اقدامات

می‌دانستند و همواره از ابتدای جنگ، توجه مسئولان و مردم را به دفاع مقدس معطوف می‌داشتند و در رأس امور به آن می‌پرداختند. ایشان پشتوانه اصلی جبهه‌های نبرد را آحاد مردم، به ویژه طبقات فقیر و جوانان انقلابی و تحول روحی به وجود آمده در آنان را سرمایه انقلاب و جنگ و عامل پیشبرد آن می‌دانستند. حضرت امام خمینی^(ع) با طرح موضوع سالم‌سازی جامعه و ایجاد محیط مناسب برای مجاهدت در راه خدا، از جوانان می‌خواستند به سوی جبهه‌ها بشتابند».

مرحوم اردستانی در تبیین نقش امام خمینی^(ع) در دوران دفاع مقدس همواره به دنبال احصای مطالبی بودند که در جامعه کارساز و راهگشا باشد. مطالعه مستمر و تحقیق و رصد دیدگاه‌های حضرت امام خمینی^(ع) از جمله مواردی

بود که ایشان به طور دائم به آن اهتمام جدی داشت و به پژوهشگران نیز توصیه می‌کرد از دیدگاه‌های کاربردی حضرت امام^(ع) و رهبری معظم انقلاب غافل نشوند. وی بر دیدگاه‌های حضرت امام که سبب ایجاد وحدت در جامعه می‌شد و در صورت استقامت ملت، به شکست حتمی دشمن می‌انجامید و همچنین توجه امام^(ع) به محرومان جامعه و اخلاص در اعمال را بارها و بارها و به انحای مختلف تأکید می‌کرد و علاوه بر تأکیدات فراوان در جلسات اداری و پژوهشی

دکتر اردستانی در قامت یک استاد دانشگاه در رشته علوم سیاسی و با نگاهی به آینده، ترسیم و تبیین وقایع جنگ از منظر امام خمینی^(ع) را یک موضوع اساسی می‌دانست و همواره تلاش می‌کرد نقطه اوج هدایت و رهبری جامعه در بحرانی‌ترین شرایط کشور به خوبی تدوین شود.

و شوق الهی برای مقاومت برای رضای خداوند متعال، با استفاده از مصداق‌های عینی و بیان وقایع در صحنه نبرد، در تبیین این الگوی ماندگار می‌گوید:

«در الگوی دفاع مقدس، رزمندگان و فرماندهان و رهبران جلوتر از سایرین خطر را پذیرا شده و کمتر از آنها واجد بهره‌مندی بودند. برای اسلام و ملت جان و سر و تن اهدا می‌کردند، طلبکاری و فزون‌خواهی در الگوی رفتاری آنها تعریف نشده بود و همه

آنها همواره بدهکار مردم و انقلاب بودند. از رهبر انقلاب تا رزمنده پشت خاکریز تمنای شهادت داشتند تا بقای ارزش‌ها و ملت ممکن شود و هیچ‌گاه به منافع خود با تفاسیر گوناگون واغواکننده نمی‌اندیشیدند. فرزندان رهبر دیروز انقلاب و رهبر کنونی انقلاب در جبهه‌ها همچون فرزندان کارگران

کوره‌پزخانه و آشپز و پزشک و کارمند و معلم و کشاورز و کارگر و رفتگر و... در خط مقدم با دشمن به نبرد می‌پرداختند. آن روز هم طبقه مستضعف که دارای ظرفیت پذیرش و تحمل امانت الهی بود، بی‌نظیرترین رفتار انسانی را در تراز جهانی اما در پشت خاکریز، یا اهدای دارایی‌های فیزیکی و فرزند به جبهه‌ها، یا اجازه‌دادن به مسئولین که خانه و کاشانه او را خراب کنند تا امکان عبور لودر و بلدوزر را از کوچه تنگ محله سیروس و خیابان مصطفی

ماندگار وی در طول یک‌دهه مدیریت مرکز است. دکتر اردستانی این‌گونه اقدامات را تأسی به تفکرات امام امت و رهبر معظم انقلاب در تکریم شهیدان و خانواده آنان می‌خواند و بارها تأکید می‌کرد که امام امت و رهبر معظم انقلاب دوام و بقای انقلاب و امنیت کشور را مرهون خون شهیدان دانسته‌اند. او با استفاده از جملات تاریخی امام خمینی^(ع) بر حفظ حرمت خون شهدا تأکید داشت و همکاران ایشان در مرکز بارها این جمله تاریخی امام را از زبان دکتر اردستانی شنیده‌اند که با شور و شوق زایدالوصفی آن را بر زبان جاری می‌کرد و می‌گفت: «همین تربت پاک شهیدان است که تا قیامت، مزار عاشقان و عارفان و دل‌سوختگان و دارالشفای آزادگان خواهد بود».

او همچنین با اشاره به روح معنوی حاکم بر صحنه‌های نبرد می‌نویسد:

«طلایه‌داران تاریخ جدید ایران می‌دانند که با انقلاب و دفاع مقدسشان، هویت جدیدی به ایران داده‌اند. امام از رزمندگان می‌خواهند که در این میدان سهمگین، مجاهدتشان مخلصانه باشد؛ زیرا از منظر ایشان، روح و جان جبهه‌های نبرد، توحید و معنویت است.» (همان)

دفاع مقدس یک الگوی ماندگار

دکتر اردستانی در عین حال که دفاع مقدس را یک الگوی تاریخی می‌دانست، هیچ‌گاه از نقش رهبری انقلاب در ایجاد این الگو غافل نبود و همواره این نقش را محوری‌ترین نقش می‌خواند و بر تبیین و ترسیم آنان نیز اهتمامی مثال‌زدنی داشت. او با برشماری نقش رهبران انقلاب در بسیج همه اقشار و ایجاد شور

دکتر اردستانی در عین حال که دفاع مقدس را یک الگوی تاریخی می‌دانست، نقش رهبری انقلاب را محوری‌ترین نقش می‌خواند و بر تبیین و ترسیم آنان نیز اهتمامی مثال‌زدنی داشت.

مرحوم اردستانی در ترسیم نقش امام^(ع) در شرایط سخت نبرد و روحیه‌دادن به فرماندهان و رزمندگان همواره با انگیزه بود و ماجرای پیام‌های امام خمینی^(ع) در لحظات سخت و نفس‌گیر و نقاط عطف جنگ را از اثربخش‌ترین وقایع بی‌شمار جنگ می‌دانست. ایشان بارها با تکرار پیام امام امت مبنی بر حفظ جزایر مجنون در عملیات خیبر و موارد مشابه آن، این نقش بی‌نظیر را به پژوهشگران یادآوری می‌کرد. وی بارها به شاگردان، همراهان، همکاران و پژوهشگران و نویسندگان حوزه ادبیات پایداری تذکر می‌داد که فقط یک رهبری الهی با ویژگی‌های امام خمینی^(ع) می‌توانست با یک جمله، با یک خط و یک پیام، ملتی را متحول کند و سرنوشت جنگ را عوض کند. او در این زمینه می‌نویسد:

«در روزهای اول تا سوم مرداد ۱۳۶۷، عراق یک‌بار دیگر از محور شلمچه به طرف خرمشهر [حرکت] و به عملیات مبادرت کرد و توانست تا نزدیک شهر پیشروی کند، اما این بار خون رزمندگان بسیجی فرماندهان سپاه به جوش آمد و امام^(ع) سرنوشت آنان و سازمانشان را با مقاومت و عقب‌راندن ارتش عراق گره زد و (نقل به مضمون) فرمود: «در اینجا (شلمچه) یا سپاه یک سپاه ذلیل می‌شود یا یک سپاه زنده، از هیچ کس هیچ چیز پذیرفته نیست.» در پی تجاوز مجدد عراق و پیام امام، یک‌بار دیگر در شلمچه توازن برقرار شد و ارتش عراق بر اثر مقاومت سپاه و بسیج مجبور به عقب‌نشینی شد و جنگ پایان یافت. صدام حسین که رؤیایا و آرزوهای خفته‌ای در ذهن داشت، فرصت موجود را برای پیمودن یک‌شبه ره صدساله قاپید و دست به ریسک بزرگی زد که در نگاه اول برنده این بازی قطعاً او بود، اما درحالی که تصور نمی‌کرد

خمینی^(ع) برای نجات زیرآوارماندگان میسر شود، از خود نشان داد. پیرزن نابینا در رخت‌شورخانه جنوب تهران، با گرفتن دست به میله برای حفظ تعادل، پتوها را می‌شست و درمقابل سؤال از او که با این همه محدودیت جسمی و ضعف توان و نداشتن چشم بینا، چرا؟ پاسخش این بود که امام^(ع) گفته "هر کس مکلف است به اندازه توان به جبهه کمک کند و من به اندازه توانم تکلیف دارم" فرزندان همین اشخاص در جبهه، حماسه‌ها و فتح‌الفتوح طریق‌القدس، ثامن‌الائمه^(ع)، فتح‌المبین، بیت‌المقدس، خیبر، والفجر ۸ و کربلای ۵ را خلق کردند و شرایط جبهه‌ها را از وضعیت اشغال به آستانه امکان سقوط صدام و حزب بعث تغییر دادند». (اردستانی، تابناک، ۱۳۹۲)

دکتر اردستانی در تشریح بیشتر الگوبودن دفاع مقدس و در تبیین نقش امام امت^(ع) در این مدل و الگو، به تبعیت محض فرماندهان از امام اشاره می‌کند و می‌نویسد:

«فرماندهان نیز مسند و جایگاه و روحیه‌ای هم‌سطح رزمندگان داشتند و بالاتر از آنها نبودند و در صحنه نبرد و شرایط سخت روش آنها این نبود که به رزمنده دستور دهند برو جلو؛ به او گفتند بیا جلو و همواره جلو رزمندگان حرکت می‌کردند. ... ده‌ها فرمانده معزز دیگر که امام^(ع) آنها را به‌عنوان برگزیدگان خدا در عصر حاضر برای یاری اسلام و نیز سپر دفاعی ملت نامید، یا شهید شدند و یا بارها شهادت آنها را پس زد تا بمانند و به سرنوشت خود نائل آیند. ... همه درمقابل امام^(ع) مطیع محض بودند و هیچ‌گاه در مخیله آنها این نبود که مقابل امام^(ع) و رهبر خود بایستند. آنها به هم‌گرایی جامعه کمک می‌کردند و فدا شدند». (همان)

روایت دکتر حسین اردستانی، یادمان شهدای عملیات خیبر(طلائییه)، اسفند ۱۳۹۳.

امام خمینی^(ع) رهبر ایران، مقامات دولت را از نشستن پای میز مذاکره با عراق منع کرد و با روحیه بخشی به ملت و درخواست از آنها و نیروهای مسلح اعلام کرد که اگر دشمن از خاک ایران خارج نشد، باید جواب او در صحنه نبرد داده شود، نه پشت میز مذاکره. به واقع گام اول را در رد صلح تحمیلی و سقوط انقلاب، مردم و سپاه و ارتش در صحنه نبرد برداشتند، گام دوم، در مقاومت رهبری و مقامات کشور باید به منصف ظهور می رسید و در گام سوم این ملت و نیروهای مسلح بودند که با حملات گازانبری، ماشین جنگی عراق را منهدم کرده و آنها را از سرزمین ایران بیرون کردند؛ و این، کار کمی نبود. قریب به ۲۰۰ و اندی سال و به خصوص پس از جنگ های ایران و روس و انعقاد قرارداد گلستان و ترکمانچای و جداسدن بخش های وسیعی از خاک ایران و نیز جداسدن بحرین از ایران در دهه ۱۳۵۰ در دوره محمدرضا شاه (پهلوی دوم)،

چنین شود، بازی را باخت. چرا؟ به دلیل آنکه دو متغیر کلیدی را در مطالعه محیط عینی برای تصمیم گیری نادیده گرفت: انقلاب اسلامی که اتکا به مردم داشت؛ ملتی که پس از قرن ها تحقیر هویتی ذیل سلطه خارجی و استبداد داخلی، حاضر بودند در یک صحنه نابرابر، خود، فرزندان و مایملکشان را نثار کنند تا از دستاورد تاریخی و آزادی خود دفاع کنند. رهبری حضرت امام خمینی^(ع) که از حیث، اعتماد به نفس و مردم گرایی در اوج بود؛ و نجات اسلام و مسلمانان را در ایران و جهان اسلام دنبال می کرد. مقاومت ملی در خوزستان و سپس در کرمانشاه و ایلام، با آنکه ابزار لازم را نداشتند، استراتژی برق آسا با هدف سقوط نظام مقدس جمهوری اسلامی را با شکست مواجه کرد. از این پس، عراق در پی مذاکره و صلح بود؛ و البته برای این هدف، حضور در بخش وسیعی از خاک ایران را به عنوان پشتوانه برای مذاکره در اختیار داشت، اما

ب) ترغیب مداوم نویسندگان و پژوهشگران به تبیین اندیشه‌ها و مبانی فکری امام و رهبری معظم انقلاب اسلامی.

ج) احصاء و ابلاغ سرفصل‌های پژوهشی از بیانات رهبر فرزانه انقلاب.

د) برگزاری همایش تخصصی انتظارات مقام معظم رهبری از پژوهش‌های دفاع مقدس.

راهیان نور "سرفصل‌های روایت در بیان رهبری نظام اسلامی"

دکتر اردستانی در سال‌های اخیر به موضوع مهم کاروان‌های راهیان نور ورود پیدا کرد و دست به قلم شد و علاوه بر یادداشت‌های فراوان برای تبیین منویات رهبری معظم انقلاب اسلامی، چندین مقاله و سرمقاله را نیز به چاپ رساند که از آن جمله می‌توان به مقاله‌ای با عنوان "سرفصل‌های روایت در بیان رهبری نظام اسلامی" اشاره کرد. ایشان در پیشگفتار این مقاله می‌نویسد:

«روایت دفاع مقدس مکمل اصل دفاع مقدس و عامل زنده نگه‌داشتن آن است و برای تحقق این هدف بنیادی باید از چارچوب صحیح، دقیق و دانش و تجربه برخوردار باشد. از این رو، "چه باید روایت کرد" و "چه نباید روایت شود" موضوع اصلی راهیان نور و هرگونه خوانش عمومی از دفاع مقدس است. برای درک باید‌ها و نبایدهای روایت، به روش تحلیل محتوا، می‌توان از بیانات رهبر معظم انقلاب و راهنمایی‌های ایشان بهره جست و با تطفن لازم، دغدغه‌های ایشان را در چگونگی روایت دید و برای کیفیت روایت و

دولت ایران فاقد جوهره لازم در حفظ تمامیت ارضی و استقلال دولت بود. پذیرفتن صلح در مقابل تجاوز در گذشته، ممکن بود یکبار دیگر و در خطرترین مقطع تاریخی ایران اتفاق بیفتد و در این صورت، هزینه آن بسیار بسیار سنگین‌تر از گذشته بود؛ زیرا اگر در گذشته شاهان شکست خوردند، با پذیرش صلح تحمیلی، این بار مردم پذیرای شکست شده و در مقابل انقلاب خود تنبیه سختی را باید متحمل می‌شدند.

مزید بر این، اسلام سیاسی و انقلابی که راهبرد هم‌نشینی دین و سیاست و نیز درهم‌آمیختگی مردم و دین را در عرصه قدرت سیاسی دنبال می‌کرد، در اول راه با شکست سنگینی مواجه شده و باید آموزه‌های خود را دوباره در حجره‌ها و اذهان پارک می‌کرد و با دین سیاسی وداع می‌نمود». مرحوم اردستانی علاوه بر

توجه فراوان به تبیین منویات امام امت و مقام معظم رهبری، در بعد ساختاری و پژوهشی نیز فعالیت‌های چشم‌گیری از خود به یادگار گذاشته است که در ادامه به فهرست برخی از پروژه‌های اجرا شده یا در دست اجرا برای تبیین منویات حضرت امام و رهبر معظم انقلاب اسلامی که به‌همت مرکز انجام گرفته است، اشاره می‌شود:

الف) طراحی و تدوین کتب پژوهشی مرتبط با دیدگاه‌های امام امت^(ع).

دکتر اردستانی:

روایت دفاع مقدس مکمل اصل دفاع مقدس و عامل زنده نگه‌داشتن آن است و برای تحقق این هدف بنیادی باید از چارچوب صحیح، دقیق و دانش و تجربه برخوردار باشد.

نتیجه‌بخشی بیشتر، آنها را به کار بست».

دکتر اردستانی در این مقاله به تدوین و تنظیم بایدهای روایت‌گری دفاع مقدس از بیانات مقام معظم رهبری پرداخته است که هرکدام از آنها نمایان‌گر عمق نگاه ایشان و اهتمام کم‌نظیرشان به موضوع است و اقدامات عملی وی را در این زمینه به‌خوبی ترسیم می‌کند. سرفصل‌ها و موضوعات تدوین‌شده در مقاله "سرفصل‌های روایت در بیان رهبری نظام اسلامی" عبارت‌اند از:

«مظهر صفات عالی؛ روایت ارزش‌ها؛ روایت هنرمندانه؛ اتقان و آنچه هست؛ روایت درست، شرط ماندگاری دفاع مقدس؛ صحنه‌های حساس و نقاط عطف؛ نقاط قوت؛ انگیزه و امید؛ زیبایی و شکوه؛ اعتمادبه‌نفس و احساس اقتدار؛ گسترش فرهنگ و ارزش‌های دینی و انقلاب اسلامی؛ هدف‌های جبهه دشمن؛ جنبه‌های مختلف جنگ؛ روایت پیروزی؛ روایت شکست؛ به‌جا آوردن حق روایت».

دکتر اردستانی در جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مقاله مذکور، به ضرورت دگرگونی در روایت‌ها و انطباق آن با سرفصل‌های رهبر معظم انقلاب اشاره کرده، می‌نویسد:

«آنچه در سطور و زیرتیترهای نوشته حاضر درج شده، همه برگرفته از بیانات رهبر معظم انقلاب درباره چارچوب و معیارهای روایت درست و سازنده است. مقام رهبری به اشکال مختلف و به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم، راویان را راهنمایی کرده‌اند که در مواجهه با دفاع مقدس باید به چه جنبه‌ها و ابعادی توجه و آن را برای جوانان، دانشگاہیان، نخبگان و آحاد مردم برجسته کنند. یک بار دیگر با

دقت بنگرید ببینید مقام رهبری روی چه مفاهیمی تأکید می‌کنند تا در روایت‌های خود با این نگاه و محورها سراغ دفاع مقدس بروید: "صفات عالی"، "ارزش‌ها"، "اتقان و آنچه هست"، "صحنه‌های حساس و نقاط عطف"، "نقاط قوت"، "انگیزه و امید"، "اعتمادبه‌نفس و احساس اقتدار"، "هدف‌های جبهه دشمن"، "جنبه‌های مختلف جنگ"، "پیروزی‌ها"، "چگونگی بیان شکست‌ها که از آن غرور و سربلندی بیرون بیاید"، "زیبایی و شکوه"، "روایت درست".

راویان اکثراً خود همه آنچه مقام رهبری به آن دعوت می‌کنند را درک کرده‌اند و می‌دانند نباید بدون این چارچوب و مبتنی‌بر حافظه و تشخیص خود، جنگ را روایت کنند. ایشان باید برای ارائه روایت با معیارها و جهت‌گیری موردنظر مقام رهبری، زحمت مطالعه را تحمل و با خبرگان این عرصه مانند فرماندهان دفاع مقدس و کارشناسان و نویسندگان مجرب این حوزه، ارتباط آموزش و یادگیری برقرار کنند و به‌طور مستمر به اصلاح روایت خود حساس باشند تا روایت راهیان نور از آنچه هست، به‌سمت آنچه باید، میل کند. باوجود زحمات زیادی که راویان اکنون متحمل می‌شوند، روایت‌های مطروحه با آنچه رهبر معظم انقلاب انتظار دارند و نیز با عظمت واقعیت‌های دفاع مقدس، فاصله زیادی دارد. شهیدان از ما انتظار دارند حداقل زحمات و عسرت آنها را آن‌گونه که بوده است بیان کنیم، نه اینکه با کج‌سلیقگی به دستاوردهای سترگ و کم‌نظیرشان خدشه وارد کنیم و ذهن علاقه‌مندان و دلدادگان به آنها در عصر حاضر را در ابهام و سؤال قرار دهیم».

(اردستانی، ۱۳۹۵: ۵)

